

De Beeldenstorm

Kritiek op de kerk

De Beeldenstorm

Filips II

In 1566, meer dan vierhonderd jaar geleden, zijn veel mensen boos. Er is onrust in de Nederlanden. Er zijn spanningen over het geloof, veel mensen zijn werkloos en veel mensen hebben honger. En dan komt het plotseling tot een grote razernij tegen de kerken. Wat gebeurde er precies?

In 1566 is Filips II koning van Spanje. Zijn rijk is groot. Hij heerst over half Europa. Hij is ook heer over de Nederlanden. Zelf woont hij in Spanje. Daarom stelt hij een plaatsvervanger aan, een landvoogd, Margaretha van Parma.

Egmont, Hoorne en Oranje

Margaretha wordt bij haar bestuur geholpen door Nederlandse edelen als Egmont, Hoorne en Oranje. Maar de edelen worden steeds ontevredener. Ze merken dat ze steeds minder te doen krijgen. Steeds vaker nemen Spanjaarden hun taken over.

Koning Filips wil dat zo, maar de Nederlandse edelen bevalt dat helemaal niet. Bovendien vinden ze het erg dat de protestanten zo zwaar worden gestraft. Ze krijgen daarover steeds meer ruzie met Margaretha, de landvoogdes.

In de zomer van het jaar 1566 gaat een groep edelen naar Margaretha. Ze vragen haar om de straffen voor de protestanten minder zwaar te maken. Margaretha luistert en zegt dat zij dit met koning Filips zal bespreken.

Armoede en werkloosheid

De gewone Nederlanders, bijvoorbeeld de ambachtslieden en boeren, hebben heel andere problemen. Ze zijn werkloos en arm. De laatste winter is koud geweest, de graanoogst is mislukt dus het brood is ontzettend duur.

De mensen hebben honger en ze worden door niemand geholpen. Niet door de stadsbestuurders, niet door de edelen, niet door Margaretha van Parma en ook niet door de kerk. En de kerk was in die tijd heel rijk.

Kerkinterieur AHM

Kritiek op de kerk

In de zestiende eeuw ontstond er veel kritiek op de rijkdom van de kerk. Protestanten worden de mensen genoemd die kritiek hebben, of calvinisten.

Ze vonden dat de priesters en pastoors goed voor zichzelf zorgden, maar niet voor de arme mensen die wel wat hulp konden gebruiken.

In de bijbel stond toch dat Jezus de mensen leert om voor de armen te zorgen? De kerk gaf dus niet het goede voorbeeld, die zorgde alleen maar voor zichzelf.

Hagenpreken

De protestanten kwamen in het geheim bij elkaar. In schuren of ergens buiten, want de kerkgebouwen mochten ze niet gebruiken. Hagenpreken werden deze bijeenkomsten genoemd, een kerkdienst van protestanten, gewoon in de openlucht.

Geen pastoor preekte zoals in de katholieke kerk, maar een dominee.

Hagepreken detail schoolplaat Isings

Het luisteren naar hagenpreken was streng verboden, daarom waren er altijd mannen die de wacht hielden. Uit veiligheid.

De beeldenstorm

In Steenvoorde liep het uit de hand. Tijdens een hagenpreek riep een dominee op tot het vernielen van de kerken. "Broeders en zusters. God wil niet dat wij beelden vereren. En de kerken staan er vol mee! De bijbel vertelt ons hoe wij als christenen moeten leven. Een goed christen helpt de armen. En wat doet de kerk? Die verrijkt alleen zichzelf."

De gebrandschilderde ramen, de beelden, de schilderijen, alles werd geplunderd en vernield. Het begon in het zuiden van de Nederlanden, maar de storm verspreidde zich al snel richting het noorden.

Alva

Toen Filips van de Beeldenstorm hoorde werd hij woedend. Filips was katholiek en hij wilde dat iedereen in zijn rijk ook katholiek was.

Protestanten waren voor hem ketters, afvalligen van het ware geloof. Hij stuurde zijn leger naar de Nederlanden om orde op zaken te stellen. Zijn beste generaal kreeg de leiding: Alva! Hij moest Margaretha helpen.

Straffen

Alva strafte de protestanten zwaar. Sommigen werden zelfs gedood.

Veel Nederlanders vluchtten weg voor het geweld van Alva. Willem van Oranje vluchtte naar Duitsland. Hij was zijn leven hier niet zeker. Andere edelen als Egmont en Hoorne met wie Willem van Oranje samenwerkte, vluchtten niet. Ze werden door Alva gevangen genomen en onthoofd.

Slag bij Heiligerlee

Willem van Oranje bereidde vanuit Duitsland een aanval voor. Hij verzamelde geld, kocht kanonnen, huurde soldaten en stelde officieren aan. In 1568 viel hij aan. Deze eerste aanval werd bekend onder de naam "Slag bij Heiligerlee". Het was het begin van een opstand tegen de koning van Spanje die tachtig jaar zou gaan duren.

Wist je dat?

- Op 10 augustus 1566 begon de beeldenstorm in Steenvoorde. In Gent werd de grootste schade aangericht. Hier vernielden de beeldenstormers in één dag acht kerken, 15 kloosters, 10 ziekenhuizen waarin nonnen werkten en zeven kapellen.
- De beeldenstormer Sebastiaan Matte probeerde al op 1 augustus 1566 de kerken en kloosters van Veurne te bestormen. Dit mislukte. Tien dagen later lukte het wel in Steenvoorde.
- Door de uitvinding van de boekdrukkunst hoefde de bijbel niet meer met de hand geschreven te worden, maar kon hij worden gedrukt. Daardoor werden de bijbels goedkoper en konden steeds meer mensen zelf een bijbel kopen en lezen. De geestelijken in die tijd waren hier niet blij mee. Wie zou er nu nog naar hen luisteren?
- Maarten Luther protesteerde tegen de kerk. Hij was een Duitse monnik. In zijn tijd zeiden de geestelijken dat je een plaats in de hemel kon verdienen door goed werk te doen of geld aan de kerk te schenken. Luther was het daar niet mee eens. Alleen door in Jezus te geloven kon dat. Luther vond ook dat de geestelijken veel te weinig van de bijbel af wisten. Hoe konden ze dan goede leraren zijn voor de gelovigen? Over zijn ideeën schreef hij veel boeken. Die werden gedrukt en verspreid over heel Duitsland. Maar ook de paus (de leider van de kerk) en de Duitse keizer lazen Luthers boeken. Zij vonden dat hij onrust zaaide onder de bevolking en de gelovigen. Daarom werd Luther uit de kerk gezet.
- Johannes Calvijn protesteerde ook tegen de kerk. Hij kreeg in de Nederlanden veel aanhangers, meer dan Luther. Calvinisten werden zijn aanhangers genoemd. Ze gingen fel tekeer tegen de paus, tegen geestelijken die te weinig van de bijbel af wisten en tegen de beelden die in de kerken stonden. In het geheim kwamen de calvinisten bij elkaar om de boeken van Luther en Calvijn te bestuderen. Dan zongen ze ook graag psalmen.
- In de zestiende eeuw waren er nog niet veel calvinisten. Veel mensen bleven gewoon katholiek.